

SPR Kaakkois-Suomen piiri

Ensiapuryhmien etäryhmältä 22.2.2021

Suuret verenvuodot ja sokki

Kouluttajana Harri Ihalainen

Avustajana Jenni Ojala, terveydenhuollon suunnittelija

Illan sisältö:

Sisäiset verenvuodot

Ulkoiset verenvuodot

Sokki

kuva: PixaBay

Lähteet:

- Verenvuodon hallinta ensivasteessa; Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä
- EVY-kurssimateriaalit 2014
- SPR:n Ensiapu -kirja 2019
- Ensihoidon perusteet; Pelastusopisto, SPR

kuva: Jenni Ojala

- Vuodon havaitseminen ja määrän arvioiminen vaikeaa
- Voi liittyä vammaan (traumaan) tai kehittyä itsestään
- Traumaan liittyvinä yleensä liikenneonnettomuudet, putoamiset korkealta, kovat iskut jne.

- **Suurienergisestä** vammasta seuraa yleensä vaikeita kudonvaurioita ja verenvuotoa yhdessä tai useammassa elimessä
- **Pienienergisisissä** vammoissa kudonvauriot yleensä pieniä
- Sisäinen vuoto voi tulla myös lävistävien vammojen seurauksena ja se voi olla runsas
(esim. puukotus, ampuminen, muu terävällä esineellä vahingoittaminen)

- Ääreisverenkierron supistuminen on usein merkki sisäisestä verenvuodosta eli kädet ja jalat alkavat kylmetä, ovat kylmän hikisiä.
- Autettavan syketaajuus nousee, pulssi on heikko
- (Verenpaineen lasku on myöhäinen merkki vuodosta)

- Autettava valittaa usein myös kipua, mikäli tajunnan taso on riittävä.

kuva: hätäkeskuslaitos

- **Autettavalla on kiire sairaanhoitoon!**
Eli soitto 112 heti, kun syytä epäillä sisäistä vuotoa

Tee ensiarvio

- Massiiviset ulkoiset vuodot
- Hengitystiet
- Hengitys
- Tuntuuko rannesyke
- Autettavan tajunnan taso (hereillä, tajuton)

Tarkennettu tilanarvio

Mittaa, arvioi ja kirjaa peruselintoiminnot

- Hengitys
 - HT, hengitystyö, korvin kuultavat hengityssäät, SpO₂

- Verenkierto
 - Pulssi, rytmi, RR, ihon lämpö/lämpörajat, ihon kosteus ja väri

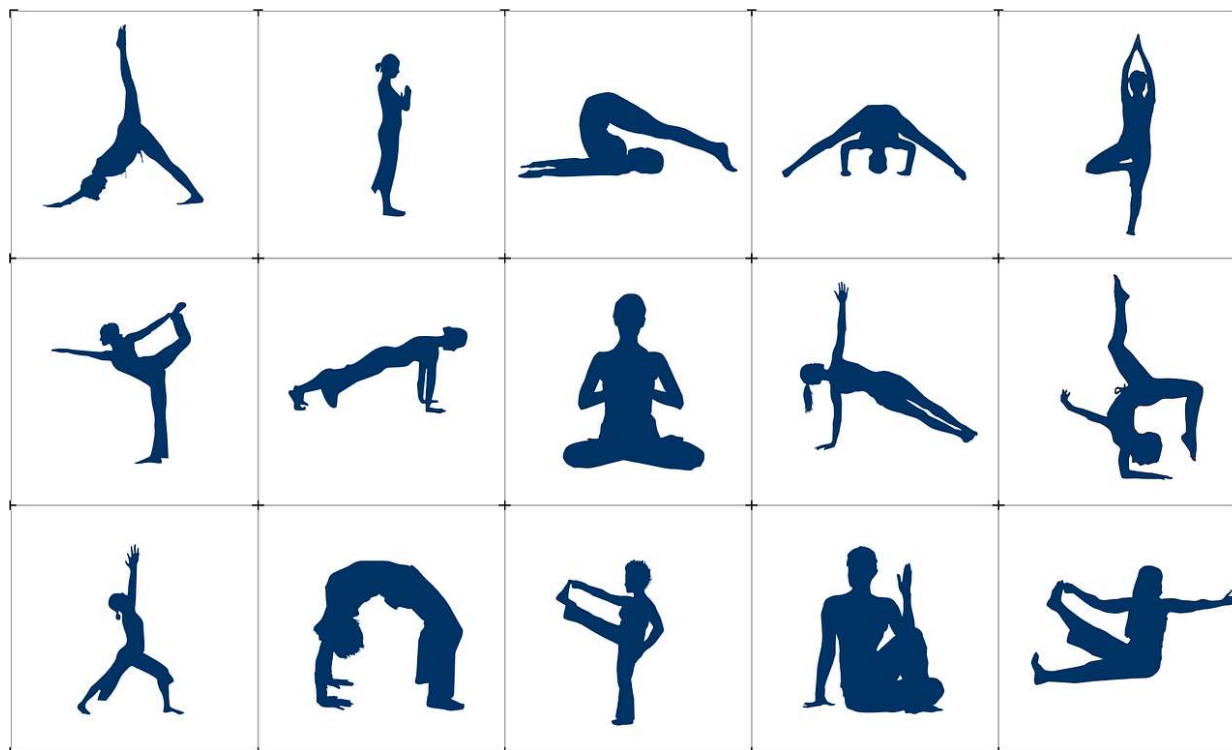
- Tajunta
 - hereillä, herää puheelle, herää kivulle, ei heräteltävissä

Haastattele autettavaa, jos siihen on aikaa ja mahdollisuus

- mihin koskee, RiVaAiSeRa, VAS
- milloin ja miten alkanut, mitä oireita autettavalla on
- onko kipu alkanut pikku hiljaa vai äkillisesti
- onko ollut aiemmin vastaavanlaista kipua
- sairaudet ja lääkitykset

- Käsittele autettavaa varoen, sillä vuoto voi lisääntyä esim. autettavan siirtämisen yhteydessä.
- Traumatapauksessa tue tarvittaessa autettavan kaularanka ja laita tyhjiöpatjalle, jos sellainen on käytössä.
- Pidä autettava lämpimänä, jäähtyminen heikentää veren hyytymistekijöitä ja täten vuodon määrä lisääntyy.

NOUSTAAN YLÖS JA VERRYTELLÄÄ VÄHÄN

kuva: Pixabay

**Massiivinen ulkoinen vuoto
on
tyrehdyttävä heti!**

Ulkoisen vuodon tyrehdyttäminen, ensivaihe

- Paina vuotokohtaa käsin voimakkaasti painamalla
- Avusta autettava makuulle
- Tarvittaessa purista rajaa voimakkaasti käsin kainalosta / nivustaipeesta polvella, jotta on aikaa ottaa esille tarvittavat sidostarvikkeet

kuvat: Jenni ja Arvi Ojala

Tyrehtyttämismvaihtoehdot:

- Paineside
- Kiristysside
- (Hemostaattiset siteet ja – jauheet,
ei tällä hetkellä ensiapuryhmien käytössä)

- Paina suoraan vuotokohtaa kädellä (autettava voi painaa itse)
- Tee haavan päälle paineside
- Vuotokohtaa ei aleta puhdistamaan, sitominen tärkeää!
- Jos paineside ei auta, lisää painetta entisen sidoksen päälle
- Jos vuotoa ei saada hallintaan, aseta kiristysside
- Huomioi myös muut mahdolliset vammat

Paineside

Tarkoituksena on luoda paine suoraan vuotavaan haavaan, eli side asetetaan vuotokohtaan.

Paineside sidotaan ”kiristä ja höllää” –taktiikalla.

Voi tehdä

- valmiilla kaupallisilla tuotteilla
- (sidetaitoksilla ja) siderullilla
- saatavilla olevilla muilla tarvikkeilla

Painesiteen voi tehdä

- Käteen
- Jalkaan
- Kaulalle
- Vartalolle
- Päähän

Kuva: Pixabay

Paineside

kuvat: Mikko Ojala

Paineside kaulalle

kuvat: Mikko Ojala

- Vuotokohtaa painetaan käsin
- Sitominen aloitetaan nostamalla vastakkainen käsi koholle
- Parin kierroksen jälkeen lisätään paine, vastakkainen käsi pidetään edelleen kohotettuna
- Lopuksi lasketaan käsi alas, jolloin kaulalle tehty paineside napakoituu

Pään sitominen

Kuvat: Mikko Ojala

- Päätä sidottaessa kierroksia rullataan ristiin toisiinsa nähden, muuten sidos nousee ja luistaa pois pään ympäriltä. (Itseensä tarttuva sidos toimii pään sitomisessa paremmin kuin sideharso.)
- Tukea/pitoa sidokselle haetaan takaraivosta, korvista jne mahdollisista "ulokkeista"
- Silmiä ja kasvoja ei peitetä, ellei se ole välttämätöntä
- Sidosta ei vedetä leuan alta tai kaulan ympärille
- Pään sitomisesta ei jaeta tyylipisteitä! Lopputuloksen toimivuus ratkaisee

Kiristysside

- Jos painesiteellä ja lisätyillä paineilla ei vuotoa saada loppumaan, on autettavalle asetettava kiristysside.
- Kiristyssiteeseen saa käyttää vain kaupallisia tuotteita! (Ei esim. vyötä)
- Kiristyssiteen käyttöön liittyy kudosisvaurioiden vaaroja, mutta vuoto on saatava loppumaan.
- Raaja voi olla ilman verenkiertoa n. 2-3 h ilman, että syntyy pysyviä vaurioita. Asetettua kiristyssidettä ei saa avata tai löysentää.

- Kiristysiteeseen on merkittävä asennusaika.
- Side aiheuttaa kipua, kerrottava autettavalle.
- Ei tyrehdytä luuytimen sisäistä vuotoa.
- Traumaattisessa raajan amputaatiossa tynkä ei välttämättä vuoda aluksi juuri ollenkaan, seurattava ja varauduttava vuotoon.

- Kiristyssiteen kiinnityskohta riippuu vamman sijainnista raajassa. Vuotokohta:

1) raajan kärkiosassa:

Kiristysside asetetaan vuotavan haavan / tyngän yläpuolelle 3-4 sormenleveyden etäisyyteen. (Vaihtoehtoisesti olkavarren / reiden yläpäähän, jos ei varmasti pystytä paikantamaan vuotokohtaa.)

2) raajan tyviosassa:

Kiristysside asetetaan lähelle kainalokuoppaa tai nivustaivetta

- Kiristysside tehdään vaatteiden päälle.

Kiristysside

Kiristysside

- Kaupalliset tuotteet:
 - *CAT, SOFTT Wide, SAM XT, MAT Combat*
 - *RATS*
- Ensiapuryhmällä pitää olla aina käytettävissä valmiita kaupallisia tuotteita.

Yhteenveto

- Paina vuotavaa haavaa omalla kädelläsi tai autettava voi itse painaa haavaa omalla kädellään.
- Autettava pitkälle
- Verenvuodon tyrehdyttäminen keinolla tai toisella (paineside/kiristysside)
- Suojaa autettava kylmältä, rauhoita
- Tarvittaessa hälytä apua, aina jatkohoitoon

MUISTA AINA KÄYTTÄÄ SUOJAKÄSINEITÄ!

Tarkennettu tilanarvio, jos siihen on aikaa ja tarvetta

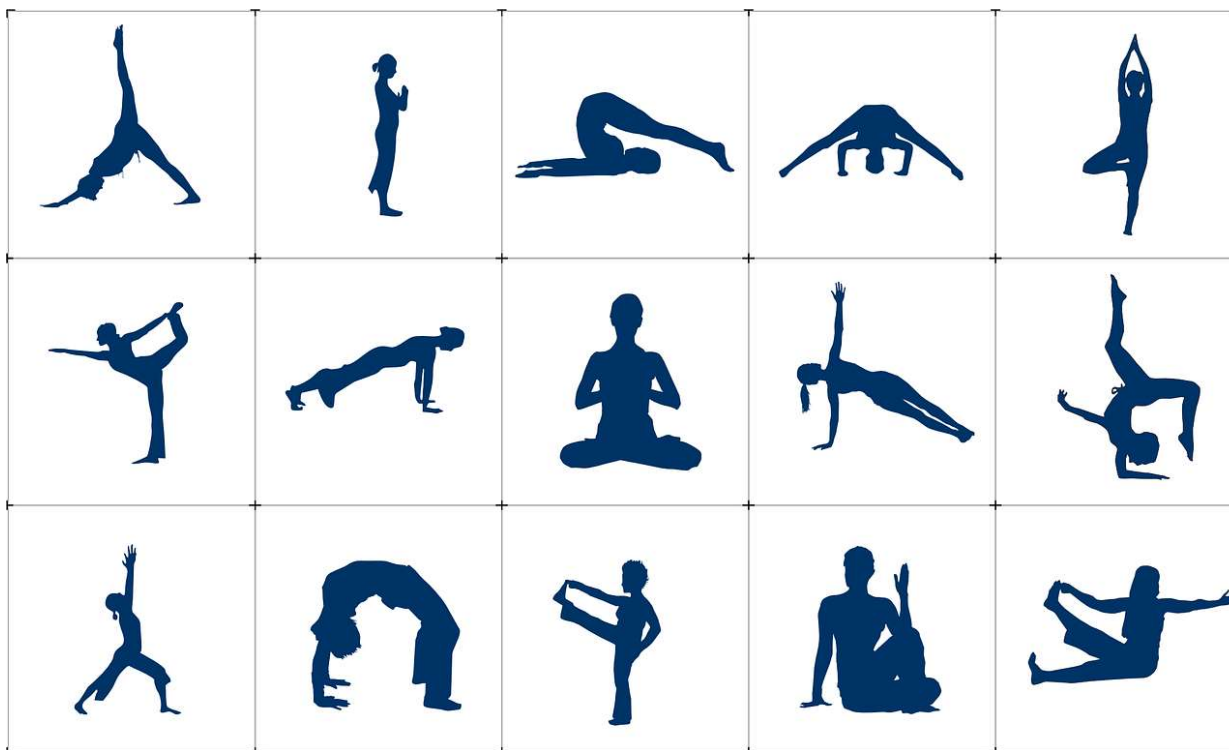
Mittaa, arvioi ja kirjaa peruselintoiminnot

- Hengitys
 - HT, hengitystyö, korvin kuultavat hengityssäänet, SpO₂

- Verenkierto
 - Pulssi, rytmi, RR, ihon lämpö/lämpörajat, ihon kosteus ja väri

- Tajunta
 - hereillä, herää puheelle, herää kivulle, ei heräteltävissä

NOUSTAAN YLÖS JA VERRYTELLÄÄ VÄHÄN

Kuva: Pixabay

- Sokki on verenkierron häiriötila = kudosten verenkierto ja solujen hapensaanti ovat riittämättömiä verenpaineen laskun tai kiertävän verimäärän vähenemisen seurauksena.
- Johtuu verenvuodosta, sairaudesta tai tapaturman aiheuttamasta vammasta. Myös vakava infektio voi aiheuttaa sokin aineenvaihduntamuutosten vuoksi.
- Tila vaatii aina sairaalahoitoa, eli nopea soitto 112.

Syitä

Kiertävä verimäärä vähenee

- Runsaassa sisäisessä tai ulkoisessa vuodossa
- Laajassa palovammassa runsaan nesteen menetyksen seurauksena
- Ripuli-oksennustaudin aiheuttamassa nestehukassa

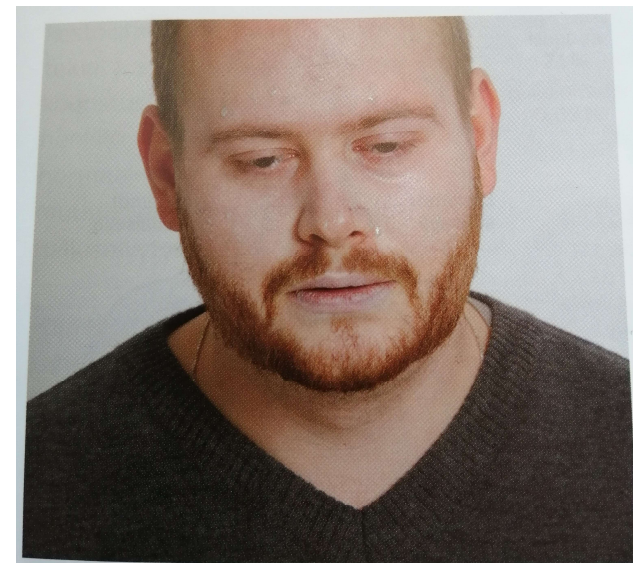
Verenpaine voi laskea liian matalaksi

- Verenmyrkytyksessä
- Anafylaktisessa sokissa, verisuonet laajenevat
- Sairaustumissa, jossa sydän ei jaksaa pumpata verta riittävästi elimistöön

Sokki

Oireita

- Tihentynyt hengitys
- Nopeutunut syke
- Pahoinvointi
- Levottomuus
- Kylmä, kalpea, hikinen iho
- Janon tunne
- Tajunnan tason muutokset, tajuttomuus

Kuva kirjasta: Ensiapu;
Korte&Myllyrinne, 2019

Sokki

Ensiapu

- Autettava lepoon, huom. eristetty alusta
- Muu oireen mukainen ensiapu
- 112
- Estä lämmönhukka, peittele
- Seuraan ja mittaa peruselintoimintoja (hengitys, syke ja tajunta), kirjaa
- Ei saa antaa syötävää tai juotavaa

KIITOS OSALLISTUMISESTA!

Palautekysely: <https://www.lyyti.fi/questions/22ba97a332>

Seuraava ryhmäilta **29.3.21 klo: 18.00-19.30**

Hypotermia ja kylmältä suojaaminen

Kuva: SPR aineistopankki, kuvaaja Benjamin Suomela